

A BUNYEVÁCOK NEM HORVÁTÚL BESZÉLNEK

A következő néhány oldalon megpróbáljuk elmagyarázni, hogy miért helytelen az az álláspont, hogy a bunyevácok horvátul beszélnek. Nem lehetetlen megérteni, igyekszünk érthetően fogalmazni.

1. Első lépésben nyelvészeti szempontból tekintsük át a szláv nyelveket.

A szláv nyelvek között vannak

- keleti (pl. orosz, ruszin, ukrán, stb),
- nyugati (pl. cseh, lengyel, szlovák, stb.) és
- déli szláv nyelvek.

A déli szláv nyelvek tovább oszthatók

- keleti délszláv nyelvekre (pl. bolgár, macedón)
- nyugati délszlávra (pl. szlovén) valamint
- közép délszláv diarendszerre.

Ez utóbbiba tartozik a bosnyák, a bunyevác, a horvát, a montenegrói, a sokác és a szerb nyelv.

Mivel ezen nyelvek használói kölcsönösen megértik egymást (egy-egy nyelv beszélői között a kommunikáció harmadik nyelvre való átváltás nélkül lehetséges, hogy tudományosan fogalmazzunk), továbbá egyik nyelvről a másikra való fordítás nem gyakorlat, közel másfélszáz éven keresztül egy nyelvként kezelték ezeket a délszláv eszme hirdetői.

A következőket mondta erről a témáról Nyomárkay István Nyelvi helyzetkép déli szomszédainkról című, a Magyar Nyelvtudományi Társaság 2001. december 19-i közgyűlésén elhangzott előadásán :

„Abból kell kiindulnunk, hogy a déli szláv idiómák a Karavankáktól a Fekete tengerig egymásba fokozatosan átmenő dialektusláncot képeztek és képeznek, amelyben a szomszédos nyelvjárások beszélői kölcsönösen megértik egymást. Éles nyelvi határ a déli szláv nyelvek között nem is húzható.”

TEHÁT : tisztán nyelvtudományi szempontból tekintve a bunyevác nyelv valóban a közép-délszláv diarendszer egyik változata, dialektusa, nyelvjárása vagy ahogy tetszik. Éppen úgy, mint a szerb, a bosnyák, a montenegrói, a horvát vagy a sokác.

Eddig tartott a tudomány, innentől kezdődik a politika. Továbbra is kéretik koncentrálni, aki eddig nem értette, olvassa el előlről.

2. A Jugoszláv eszme hatása a nyelv megítélésére

A szláv nyelvi kölcsönösség és egységesítés gondolata a déli szláv nyelvek esetében is felmerült. A XIX. század első felében. Horvátországban bontakozott ki az illír-mozgalom, mely egyebek mellett azt a célt tűzte ki maga elé, hogy valamennyi déli szláv nép számára egy közös irodalmi nyelvet hozzon létre.

„Később maguk az illír mozgalom élharcosai is belátták, hogy ez illúzió, ekkor már csak a horvátokat és a szerbeket tekintették egy népnek, és az „egy nép- egy nyelv” elgondolásból kiindulva az ő számukra kívántak egységes irodalmi nyelvet meghatározni, elfogadni, majd kodifikálni. A horvátokat a szerbekkel való egység felé a németesítéstől és a magyarosítástól való félelem is hajtotta. „ (Nyomárkay : A szerbhorvát nyelvkérdés) 1850-ben született meg a nevezetes Bécsi Egyezmény, mely a sto nyelvjáráson alapuló egységes, közös irodalmi nyelv mellett döntött. Hivatalosan tehát innen számíthatjuk az ún. szerbhorvát korszakot. (Nyomárkay : Nyelvi helyzetkép déli szomszédainkról)

Itt kell megjegyezni, hogy a bunyevácok nem csatlakoztak ehhez az akcióhoz, amely egy közös szerbhorvát nyelv mesterséges létrehozását tűzte ki célul. Egyrészt ragaszkodtak „izó” anyanyelvükhöz, amelyet évszázadok óta beszéltek és ennek teremtették meg az irodalmi változatát. Másrészt egyértelmű volt, hogy a szerbhorvát nyelv mögött az „egy nép-egy nyelv” mozgalom állt, melynek legfőbb törekvése az önálló délszláv állam megteremtése volt. A bunyevácok ezt az ötletet mindig határozottan elutasították, mivel Magyarországot tekintették hazájuknak.

A szerbhorvát terminust a nemzetközi tudományos irodalomban AUGUST LESKIEN tette általánossá „Grammatik der serbokroatischen Sprache” című 1914-ben megjelent nyelvtanával. Az 1954-es Újvidéki Egyezmény (Novosadski dogovor) deklarálta, hogy a szerbek, horvátok és montenegróiak nyelve egy nyelv. Megfelelő tan- és kézikönyvek jelentek meg. Bosznia és Hercegovina 1993-as alkotmánya szerint a hivatalos nyelv a szerbhorvát vagy horvátszerb, a cirill és a latin betűs írás egyenrangú.” (Nyomárkay : Nyelvi helyzetkép déli szomszédainkról)

„ Az egykori jugoszláviai nyelvpolitika a múltban (először a XIX. sz. második felében, majd legutóbb a1945 és 1990 között) egy nyelv két változatának minősítette a szerbet és a horvátot, kodifikált nyelvi formának pedig a Boszniában és Crna Gorában (Montenegró) beszélt variánst. „(Nyomárkay : Nyelvi helyzetkép déli szomszédainkról)

A kommunista időkben azért nem foglalkoztak a bunyevác nyelvvel, mert a titói Jugoszláviában éppen be voltak tiltva, nem minősültek önálló nemzetiségnek.

3. Az önálló horvát és szerb nyelv kialakítása

Az újból kiéleződő szerb-horvát ellentét és Jugoszlávia szétesése után előtérbe kerültek azok az elképzelések, amelyek az önálló horvát és szerb nyelv kialakítását szorgalmazták.

„ A politikai változások után az 1990-es horvát alkotmány kimondta, hogy a horvát nemzeti állam hivatalos nyelve a horvát, írása pedig latin betűs. Az új Jugoszlávia alkotmánya 1992-ben mondta ki, hogy a szövetségi köztársaság hivatalos nyelve az e-ző és/vagy ije-ző kiejtésű szerb, az írása cirill betűs.

Még az alkotmány elfogadásának évében, 1993-ban Bosznia és Hercegovina elnöksége változtatást javasolt, és rögzítették, hogy az országban a bosnyák, a szerb és a horvát nyelv ije-ző ejtésű változatát beszélik. A bosnyák nyelv hivatalos elismerést az 1995-ös daytoni egyezményben kapott. A bosnyák nyelv (bosanski jezik) az Osztrák-Magyar Monarchia idején mint az egységes Bosznia-Hercegovina hivatalos nyelve szerepelt. A felújított nyelvnek és névnek hagyománya van, ma a Boszniában élő muzulmánok nyelve, amely szilárd standarddal még nem rendelkezik.

A Crna Gora-i alkotmány 1992-ben kimondta, hogy a köztársaság hivatalos nyelve a szerb vagy szerbhorvát. A Crna Gora-i Pen Központ azonban 1995-ben deklarációban szögezte le, lehetetlenség az, hogy a montenegróiak anyanyelve egy másik nép nevét viselje, azaz a montenegrói nyelvet többé nem a szerb(szerbhorvát) variánsának, hanem önálló nyelvnek tekintik. E nyelv grammatikája és helyesírása 1997-ben jelent meg. Amiben ez a nyelv az egykori szerbhorváltól különbözik, az a nyelvjárási jelenségek köznyelvbe való beemelésébe való törekvés.

Déli szomszédaink nyelvi helyzetképe az önmagában való érdekességen túlmenően általános tanulságokkal is szolgál. Élő példákön láthatjuk a nyelven kívüli tényezők közvetlen és gyors visszahatását a nyelvre, egyrészt annak a beszélők részéről tanúsított értékelésére és megítélésére, másrészt magának a nyelvnek nemzeti tudatot formáló erejére is.”

(Nyomárkay: Nyelvi helyzetkép déli szomszédainkról)

Természetesen ebből a folyamatból nem maradtak ki a bunyevácok sem, annál is inkább, mert nekik nem a szerbhorvát nyelvből kellett kiválni. Ők a kommunizmus és a szellemi-nyelvi népirtás bukását követően egyszerűen újból önálló nemzetiség lehettek hazájukban az ezzel járó jogokkal együtt. Ezen jogok közé tartozik a szabad identitásválasztáson és az önkormányzaton kívül az anyanyelv szabad használata és oktatása.

A bunyevácok nyelve nem csak a kiejtés szerint különül el a szerbtől és a horváltól. Az ószláv eredetű jat-ból a szerbben e hang lett (čovek 'ember' és reka 'folyó'). A horvátban a jat-ból egyes szavakban je lett (például čovjek), másokban ije (például rijeka). A bunyevácban a jat-tot az i hang váltotta fel (például čovik illetve rika). Eszerint beszélhetünk ekavski, (i)jekavski és ikavski változatról. A kiejtésen kívül a szókincsben és bizonyos nyelvtani szerkezetekben is eltérések tapasztalhatók, mivel a bunyevácok nem vettek részt az egységes szerbhorvát irodalmi nyelv létrehozásában, viszont az évszázadok óta velük együtt élő magyaroktól és sváboktól számos kifejezést átvettek. A horvát nyelvtől való különállásukat szolgálja az is, hogy a Bácskában magyar vagy szerb közigazgatási területen éltek és az ezt megelőző időkben sem horvátan.

Ezt a jelenséget remekül foglalja össze a témában szintén járatos történész, Délvidéki S. Atila:

„Mindezen horvátosítási kísérleteknek pedig végső soron az a nyelvészettudományi tény ad valós esélyt, hogy a délszláv népek dinári csoportja – a horvátok, a montenegróiak, a szerbek, a bunyevácok, és a bosnyákok – mind olyan egymástól nagyon nehezen elhatárolható nyelvezetű népek, akik tökéletesen meg tudják érteni egymást. Csak hogy megvilágítsuk e nyelvek alapvető különbözőségét: a szó a szerbeknél recs, a bunyevácoknál és bosnyákoknál rics, a horvátoknál pedig rijecs. Ezért is állapíthatta meg Unyi Bernárdin, a bunyevácok legnagyobb történetírója, hogy „tárgyilagosan és elfogulatlanul ítélve meg a dolgot, nyelv szempontjából úgy mondható a bunyevác és sokác szerbnek, mint horvátnak”. Márpedig ma, külön nyelvnek számít a szerb, a horvát, a bosnyák – s talán már a montenegrói is. Az ugyanis nem várható el egy, magát független államnak s önálló nemzetnek nyilvánító közösségtől, hogy ne legyen önálló nyelve! Nem beszélhetnek tehát a szerbek sem bunyevácul, vagy montenegróiuul, de a montenegróiak sem horvátul, vagy bosnyákul; hanem ki-ki a maga nevével illeti a nyelvét is. Nem balkáni sajátosság ez: a hivatalos norvég nyelv például, teljesen azonos az irodalmi dán nyelvvel! A bolgár és a macedón, de a tadzsik és a perzsa között is annyi a különbség mindössze, mint talán a székelyek és a palócok nyelve között. Mégsem beszél egyetlen norvég sem „dánul”, egyetlen bolgár sem macedónul és egyetlen perzsa sem tadzsikul. Sem pedig fordítva. Az egyes nemzetek nyelvkérdése tehát bizonyos esetben nem is nyelvészeti, hanem merőben politikai kérdés: ha már egy nép önálló, akkor saját népnévvel megbélyegzett nyelv is dukál neki – legyen az nyelvészeti szempontból bármennyire is azonos, egy másik nyelvvel. Másrészt, ezt a „nyelvében él a nemzet” elvet tagadják az Angliával, angol nyelvükkel is 'vígán' háborúzó írek és amerikaiak. Vagy a már csak szerbül tudó, de magukat még mindig magyarnak valló szerémségi és temesközi magyarok. Hiába tehát a nyelv, a nemzettudat akár fittyet is hányhat reá! Hiába az elnyomás is, a hivatalos álláspont, a rábeszélés, és a sok szemfényvesztő elmélet, hiába hogy bizonyos korok közvéleménye nem ismeri el egyes népek létét; attól ezek a népek a valóságban még élnek és léteznek – még ha esetleg csak nehezen, a kihalás útját taposván is. Hasonlóképpen a bunyevácok, a bosnyákok, a horvátok is, mind-mind önálló – egymástól és a szerbektől is független – népek, hiába hasonlít a nyelvük, s hiába tagadták-tagadják bizonyos korokban, sokszor önnön rétegeik is ezt. Hiába is egy a nyelvük – akár! Ezek a népek és népcsoportok ugyanis másik oldalról értik a „nyelvében él” szemléletet: hát éppen azért bosnyák a bosnyákok nyelve, mert „nyelvében él a nemzet”! S ezt nem szabad megtagadni egyetlen nemzeti önazonossággal bíró néptől sem. Az nem lehet igaz, hogy a nyelvi-szellemi népiertást kizárólag nemzetállami függetlenség, esetleg háborúk árán úszhatja meg egy – csak etnikumában, pusztán létében is – számontartást igénylő, öntudati szabadságra vágyó nép, ha egy másik nép nemzetieskedői teszik rá a kezüket. Nem a történelem, nem a politika, de az emberiség kér szabadságot a magyarországi bunyevác nemzetiségnek...!”

(A teljes dolgozat és a témában írt egyéb munkák a www.delvidekia.hu/bunyevacok.php alatt olvashatók).

Hogy ezt az elvet nemcsak a tudós nyelvészek, történészek, de maguk a horvátok is vallják, jól példázza az is, hogy körömszakadtáig harcoltak az önálló horvát nyelv hivatalossá tételéért az Európai Unióban. (Nem kevés energiát fektettek Horvátországban ennek a nyelvnek a kialakítására. A nyelvújítás keretében új szavakat alkottak, a „betiltott” régieket helyettesítettek, az önálló horvátság egyik jelképét teremtették meg.)

Az egyik legnagyobb siker a csatlakozási tárgyalásokon –így emlegette Jadranka Kosor miniszterelnök, hogy a minap jóváhagyták: Horvátország belépésével a horvát lesz az Európai Unió 24. hivatalos nyelve. Ez nyilvánvalónak tűnhet, hiszen eddig minden csatlakozó ország hivatalos nyelvét hozzácsapták az EU nyelveihez.

Ám ezúttal történhetett volna másként is. Nem véletlenül aggódtak a horvátok, hogy az unió tagállamai azt javasolják: a horvát, a szerb, a bosnyák és a montenegrói helyett egyetlen „keveréknyelvet” adjanak csak az EU huszonhárom hivatalos nyelvéhez. Ezt a hibridet úgymint mindenki értené a balkáni térségben, az unió pedig – a tolmácsolási-fordítási költségek lefaragásával – szép summát megtakarítana.

Nem lenne példa nélküli az egymáshoz hasonló nyelvek összemosása. A volt Jugoszláviában elkövetett háborús bűnöket kivizsgáló, hágai Nemzetközi Törvényszék úgynevezett BCS-nyelvre (a bosnyák-horvát-szerb angol rövidítéséből) fordítottat le minden dokumentumot. Ha az ENSZ által létrehozott bíróságon működik a dolog, miért okozna gondot az unióban? – érveltek a spórolás hívei. Zágrábi politikusok viszont arra figyelmeztettek, hogy ha nem fogadják el a horvátot önálló hivatalos nyelvként, kétségessé válik az EU-tagságról rendezett horvátországi népszavazás végkimenetele. (A horvátokkal bővül az EU-Bábel címmel jelent meg a Népszabadság cikke 2010. december 6-án)

Ezek után viszont teljesen védhetetlen az az álláspont, miszerint egy önálló nemzetiség nyelvét próbálják beszuszakolni abba az új műhorvát nyelvbe, amit a bunyevácok végképp soha sem beszéltek .

Arra az egyszerű kérdésre meg végképp egyetlen komoly ember sem próbál válaszolni, hogy ha a bunyevác nyelv az akadémia által kiadott állásfoglalása szerint is közelebb áll a szerb nyelvhez, akkor hogy lehet horvát. Ezen csak mosolyogni lehet.

Azt sem gondolhatja senki sem komolyan, hogy a bunyevác nyelv megőrzését azokra a horvátokra kellene bízni, akik magát a nyelv létezését is tagadják és mindent megtesznek azért, hogy helyette a mesterségesen létrehozott műhorvát nyelvet oktassák a bunyevácok lakta településeken.

4. Példák a bunyevác nyelv létezésére

A másik igen figyelemre méltó megjegyzése az akadémia állásfoglalásának, miszerint a bunyevácoknak nincsen saját nyelve, elgondolkoztat mindenkit. Annál is inkább, mert a Földön élő összes népnek van saját nyelve, nevezetesen az anyanyelve biztosan az. Természetesen azon lehet vitatkozni, hogy az általuk beszélt nyelvet elismerik-e valahol hivatalos nyelvként, vállalva az ezzel járó kööttségeket és kiadásokat vagy nem. A nyelv létezését természetesen az sem kérdőjelezheti meg, hogy a nyelvtani standardizálás folyamatában éppen hol tartanak.

A dialektus fogalomkörének tisztázásához mindenekelőtt arra kell választ adni, hogy mikor (mitől) azonos, és mikor (mitől) különböző két nyelv; ez a nyelvazonosság problémája. Sokan úgy gondolják, hogy ez a kérdés a két csoport által beszélt nyelv hasonlósága alapján könnyen megválaszolható, ez azonban a hasonlóság meglehetősen szubjektív és graduális volta miatt nem adna pontos és elfogadható választ. Egy adott nyelv nyelvváltozatának (dialektusának, nyelvjárásának) azon változatokat szokták tekinteni, amelyek beszélői nehézségek nélkül kölcsönösen megértik egymást. Ugyanakkor a szociolingvisztikában itt is akad számos kivétel: ugyanis sokszor különbözőnek tekintenek olyan nyelveket, amelyek beszélői között nincs kölcsönös megértési nehézség (például a horvát és a szerb, vagy a spanyol és az asztúriai), valamint ennek ellenkezője, amikor egyetlen nyelvnek tekintenek olyanokat, amely változatainak beszélői nem mindig értik meg egymást (például a német vagy az olasz nyelvjárásai). A fenti okfejtésből látható tehát, hogy az önálló nyelv fogalma sokkal inkább politikai és kulturtörténeti, mintsem tudományos nyelvtörténeti kategória. E problémakör szemléltetésére gyakran szokták mondani: *„külön nyelv az, amelyik mögött egy hadsereg és flotta áll”*. (Forrás : Wikipédia, dialektus szócikk)

A közép-délszláv diarendszerhez tartozó nyelvek esetében a fent felsorolt példák közül egyértelműen látszik, hogy elfogadott az az elv, hogy önálló országnak és önálló elismert nemzetiségnek szíve joga anyanyelvét bunyevácnak, szerbnek, bosnyáknak, montenegróinak vagy horvátnak nevezni. Mivel a bunyevác nyelv jobban különbözik a szerbtől vagy a horváltól, mint a másik kettő egymástól, politikailag és szakmailag sem indokolt ennek megkérdőjelezése .

Végezetül néhány példa arra, hogy a politika , az irodalom és a nyelvtudomány is több évszázada ismeri a bunyevác nyelvet :

1. A XVIII. században az urbáriumokat „iző” nyelvjárásban írták, ha úgy tetszik, a bunyevác volt a hivatalos nyelv.

2. Az 1860-as évektől bunyevác nyelven versesköteteket és idegen nyelvről bunyevácra fordított műveket adtak ki (pl. Petőfi Sándortól a János vitézt)

3. Nyomárkay István egyetemi tanár, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Szláv és Balti Filológiai Intézet igazgatója volt, 1997-től a Horvát Tudományos és Művészeti Akadémia valamint a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a hazai szlavisztika vitathatatlanul legtekintélyesebb professzora. 1996-ban , a Magyar Nyelvőr 120. évfolyamának 4. számában publikálta „Egy XIX. századi magyar-délszláv (bunyevác- szerb- horvát) műszótár című tanulmányát. (A Magyar Nyelvőr a Magyar

Tudományos Akadémia Magyar Nyelvi Bizottságának folyóirata.) A szótár 1870-ben Szabadkán jelent meg, összeállítója a „bunjevác értelmiség jeles képviselője”, Sárcevic Ambrus, akinek további szótárai láttak napvilágot (Elemi népiskolai Magyar-Bunjevác-Sokác szótára; Magyar-Szerb-Horvát-Bunjevác-Sokác könyvészeti szótár). A szótárt a „történelmi Magyarország egyik nemzetiségcsoportjának első szakszótárának” nevezte.

„Sárcevic szótárában nincs nyoma az 1860-as évek végétől folyamatosan megfigyelhető horvát nyelvújítási törekvéseknek. Bunjevác kifejezéseit elsősorban az különbözteti meg a JPT szerb és horvát terminusaitól, hogy sokszor magyarázó körülírást alkalmaz ott, ahol a JPT egyetlen szót ad meg.”

„A délszláv értelmezésekben Sárcevic először a szótár közvetlen használói számára érthető (vagy javasolt új) bunjevác kifejezést veszi fel, utána megadja a szerb és a horvát megfelelőket is. „

4. 1867-ben bunjevác naptárat (kalendáriumot) adtak ki

5. 1870. március 19-én megjelent a Bunjevác és sokác újság (Bunjevacke i sokacke novine) első száma melyet még számtalan bunjevác nyelven megjelenő sajtótermék követett.

6. A bunjevác lapok megindítására tett kísérletekkel egy időben megindultak a bunjevác egyesületek létrehozására irányuló akciók is. Az olvasóköri körökben nemcsak az anyanyelvi újságok és könyvek voltak megtalálhatók, hanem ismeret terjesztő előadásoknak, műkedvelő egyesületeknek, énekkaroknak és színjátszó csoportoknak adtak otthont.

7. 1878-ban kiváltak a bunjevácok a szabadkai népkörből és Ambrozije Šarčević vezetésével megalapították a kaszinót (Pučka kasina), amely a bunjevácokot összefogó klubként működött, 1879-től kezdve minden évben megrendezték a prélónak nevezett nagy bunjevác összejövetelt, amely több volt, mint báli mulatság: politikai demonstrációnak számított az ezen való megjelenés, s az első ilyen rendezvény alkalmából hangzott el Nikola Kujundžić Kolo igra című dala, amely a bunjevácok nem hivatalos himnuszává vált.

8. Mijo Mandić a bajai tanítóképző elvégzése után Garán tanításkodva tankönyveket kezdett írni a bunjevác falvakban működő azon iskolák számára, ahol az oktatás még az anyanyelven folyt. 1880-ban két tankönyvet adott ki, az egyikben a természetrajzot, a fizikát és a nyelvtant dolgozta föl, a másikban a földrajzot, történelmet és alkotmányt.

9. A bunjevác nyelvet az Osztrák-Magyar Monarchiában, a két világháború közti Magyarországon, sőt még a Magyar Népköztársaságban is mindenki anyanyelveként jelölhette meg a népszámlálások során.

10. Szerepelt a különböző hivatalos okiratokban (a horvát vagy a szerb nyelvtől teljesen elkülönítve, nem valamelyiknek a dialektusaként.)

11. Szerbiában a bunjevác nyelvet az általános iskolában oktatják, újságok és gyermekeknek szóló lapok, könyvek, regények, imakönyvek, kalendáriumok, verseskötetek jelennek meg bunjevác nyelven. A televízióban és a rádióban bunjevác nyelvű adások vannak. Természetesen a hétköznapi érintkezésen kívül ezt a nyelvet használják a Bunjevác Nemzeti Tanácsban, a különböző kulturális és politikai szervezeteikben, ünnepeiken és kulturális rendezvényeiken (Prélo, Bunjevác Ételek Fesztiválja, Szavaló és szép kiejtési verseny, stb).

Bunjevác énekeket énekelnek, bunjevácul mondják gyermekeiknek a mondókákat és a meséket, bunjevácul imádkoznak.

Ma a Földön 6-7000 beszélt nyelv létezik. Ennek a fele a XXI. század végére eltűnik a történelem süllyesztőjében, kihalnak azok az emberek, akik értik és használják. (Kutatások szerint kéthetente eltűnik egy beszélt nyelv.) A legutóbbi népszámlálási adatok szerint Magyarországon 2001-ben több, mint 1100 ember beszélte a bunjevác nyelvet. A kisebbségi törvénynek azt a célt kellene szolgálnia, hogy az évszázadok óta hazánkban élő történelmi nemzetiségek megőrizték kultúrájukat és anyanyelvüket. Azoknál a kisebbségeknél, akiknek nincsen anyaországuk (ruszinok, bunjevácok) fokozottan ügyelni kell erre.

Szláv nyelvek

Keleti szláv nyelvek	keleti-ószláv* · rutén* · belarusz · ónovgorodit · orosz · ruszin · vajdasági ruszin • ukrán	
Nyugati szláv nyelvek	alsó-szorb · cseh · felső-szorb · kasub · knaanit† · lengyel · poláb† · pomerán† · sziléziai · szlovák · szlovinc†	
Déli szláv nyelvek	Keleti délszláv nyelvek	óegyházi szláv* · egyházi szláv · bánáti bolgár · bolgár · görögországi macedón · sopi · torlak
	Közép-délszláv diarendszer ča · kaj · što	bosnyák · bunjevác · gradišcei · horvát · molisei · montenegrói · szerb · užicei
	Nyugati délszláv nyelvek	szlovén (vend, réziai)
Egyéb	russonorsk† · slovio	

† jel a leszámazott nélkül kihalt nyelveket,
* jel a modern nyelvek őseit, korábbi nyelvállapotait jelöli.